

Ágrip af sögu tónlistarinnar.

A.

Erindi flutt á fundi "Good-templara". Ekki getið um í hvaða stúku erindið var flutt né hvenær.

9 blöð qto.

langan tíma fundid, at maðurinn gat haft þessi orð, sem hann
 þannig kaldi sínu og hálf seynjandi, lengri og styttri, horti og löngu, gæti
 eingin vild. Stanley sagir í ferðabókun sinni, þegar hann var ^í Afríku, at
 málfori fjórflöttes notkunar þar í landi (A. S. Chantia - fjórflöttesinu)
 leikist sífeldnum seynjanda upps og síður á 3-4 notum og at misnumur-
 um milli hris breytila málforis hjá situtum mönnum og hris jafna
 og rólega málforis villimannanna sem aðgreinir þá svo nýg hvat hljóð-
 stjórtinguna enn þar, hafi smótid hlífimringar sínar svo nýg, at hann
 hafi stösi getað annað ein veilt þó gæti leik, þó svo at ^{þann} hefti verid blindur
 fyrir öllum aðrum misnum þeirra sem þó hvat vera nýg miltill.

Fyrsta hljóðforid sem sagur fara af at manni hafi lúid til, er Bumban; en
 húnfaust í þann hátt at manni hóludu innan trjábulda og fóndu dýra skinn ^{ut} gferi
 leada eidda og lövdu hann svo ymist með hnefumunna da bar eflum. Trumban
 þótti áhaflega mætti leyt hljóðfori og er hún ein í dag hri sína hljóðfori sem
 sumar villi fjóðimmar þekktja og hris sumar þeirra þó, at hún sé heilög, þó þegar
 þó heftja stundvöngu sína til blóthörpsins, en Bumban ávalt botin í broddi
 fylkingarinnar og blódi fórnardýrisins stóttast á hana áður en burt er gengið.

Þessu orði fundu menn upps blástans hljóðforin. Mat þó at blása í strá, steljan
 atá hnutungu og fundu þeir at hleutir þessir gáfu yms hljóð af sér, þess dýpra hljóð
 sem stráid en þýpan var lengri sem í var bláid; þeir festu þó saman margar þýpan,
 hverja við hleutina á annari, sína með hverri lengd, og urdu þó at skipta um þýpan
 þegar þeir vildu breyta hljóðum. Fyrsta hljóðforid af þessari tegund var kallað
Þans-flautu og hafu menn komist þó nót at þín veigar hafi fundid hana upps
 nál. 3000 árum fyrir þr. En hún ein í dag hri sína hljóðfori sem sumar villi
 fjóðimmar þekktja, autu Bumbannar, þó hana þekktja þó flestar. Síðar
 meir var hún endurbótt í þann hátt at þýpan var höfð einföld, með smá gólum
 í ród eptir henni endilangri og var hljóðid þó dýpra sem gatið sem opit var

haft, var lengra frá þeim endanum sem í var blásið. Lotes fundu þeir upp
 strengja hljóðfórni og eru til ymsar sagningar um uppfundingu þeirra: Ein er
 sú, að þegar veidigutinn Antimis gekk á veidar og staut ör af boða sínum
 söng í bogastrengnum. Önnur er sú, að grísk-egyptski gutinn Þoth Hermes hafi ein-
 hverju sinni gengið meðfram á nokkur og óvart rekið fatinn í uppstotnaðu skjald-
 bókusteel, en við það söng í steelinni og fékk þá gutinn hugmyndina um hörsputu-
 id, enda kváð hljóðkassinn í hörsunni lengi vel hafa verið í skjaldböku steel
 hjá forn-Greikjum og voru það einn dag hjá Wælbimormum. Eitt af hinum allra
 fyrstu hljóðfórnum sem Grikkir notuðu, nefndist sklonokorl (eftir gríska ordum
 monos = einn - og korl = strengur) og erortur laudalícar hafa þengið að það kom frá
 Grikkjum. Pythagoras (sem var uppi í Grænlandi nál. 580 - 510 árum f. Kr.)
 er eignað að hafa fundið það upp og er sagt, að einhverju sinni er hann gekk fram
 hjá smíðju nokkurri, hafi hann veitt þó eftirtekt, að hammarinn, sem smíðsinn
 sloðu málminum með samhljómunu þannig, að einn þeirra myndadi grunnlörum,
 annar kvindrum og hinn þridji áttundina. Pythagoras gekk þó inn í smíðju, stóð
 aði hamrana og sá, að stósti hamarinn var nákvæm. helmingi stótti en minnsti
 hamarinn og sá, að lörin sá, er hann myndadi var áttund lörin er þris; stóð
 midlungs-hamarsins var hlutfallsteyu eins og $\frac{2}{3}$ eru á móti $\frac{1}{3}$ og myndadi hann
 kvindrum. Þú vildi Pythagoras hann saka þetta návar og bjó þó til einstrengings-
 hörsuna, en það var langur kassi, leinum til úr sýmvidi og einn strengur streng-
 ur frá öðrum enda kassans yfir á hmin. Á lokid á kassanum markaði hann reiser-
 ings-leyu snalístiken mjög nákvæma og eftir þessari uppfundingu Pythagorasar
 fundu menn fíðluna, gýggjuna og fleiri strengja hljóðfóri. Hörsputegund einn
 er lýsa nefndist, helja manni einna fullkomnastra af þeim. Var hún að þó eysti frá
 breyðum hörsunni að strengirnir voru allir jafnlangir, en hót löranna, eftir þó
 hve hark þeir voru strengdir og hvar fingrunum var slutt í þó, eins og nú er gjört
 í fíðlunni og gýggjunni. Strengirnir í hörsunni voru aftir á móti mistlangir og

því með misunnandi hljóðhæð, án þess að á þá væri stutt. Af ördinum Lýra er
Lýra dreijð og voru í fornöld samín sér stóð ljóð er ~~er~~ sungin voru þegar
leikin var á þetta hljóðfori; af því þessum orðid Lýra vorid þyft ljóðgerðar harpa og
Lýra (in) ljóðgerð, Lýra ljóðgerðar matar o. s. fró. —

Hornin voru í fyrstunni notuð atvins til þess að gefa merki t. d. á veidum og
voru því kölluð Veidihorn, enda var ekki umtalað ná nema einu hljóði in þeim. Það er
fyrst í Lýrum séðuðu allan að pípan, sem síginnlega er staki nema ein, var lengd og
of þyk á þann hátt að loka henni með snálokum sem lengdu og skyftu pípsuna.

Loislendlingar blása smala kotti ein á horn eitthver er smúðlic horn (er Alp-
horn) nefnist og sem tonarnir í því atvins 4: e-g-e-e. Lög in við smala kotti
þeirra eru þó nýgj náttúrlig og einkeimileg, enda leikin af mikilli eist af mörgum,
þeirra á þetta einfalda hljóðfori. Loislendlingarnir smíða þeir þetta hljóðfori gjafir
á þann hátt, að þeir þvinga þessum Loppinn á mognuð og neyða það til að vaxa í hálf-
loaga. Eftir nokkur ár er tíð að þid nógu sterkt og þá taka þeir það og kljúfa það gjafi
á milli þessum miltjunnis, hola síðan helmingans innan og fella þá saman aftur.

Að líkindum á Orzelid kyn eitthver til Austurlandanna. Í Hleplagardi eru
broddula ein frá dögnum Theodosiusar (á 4. öld) og á undirstotknum kemur sjátt
einn myndir af hveim orplum sem höggvar hafa verið í Heiminn. Þessum og þalgerini
benda ljóðloaga á, að smá myndu orzel þann, er líkudust á miðöldunum; Vesturlöndunum
eiga einmitt kyn eitthver til þeirra. Það er í almali hátt, að híd fyrstu orzel, sem
lívar í Vesturlöndunum, hafi þeim. Rómverji Keisari Theofilus í Hleplagardi
sent godlauningja sínum Þipsin hinum litla, nál. 760 e. Kr. Og þó meim þessum
vita, að þann hafi jafnvel verið þekkt á Vesturlöndunum á 6. og 7. öld, eftir misfundunum
stein myndum að doma, þá virðist mögla eitt að eitthvað stundi sérstaklega á með
þann, eða að þann hafi alls staki verið almann þekkt, því næmest hefti þeim völdugi
Rómverja Keisari farið að enda þann hátt. Þipsin hinum litla, neim þann heft að
líðun gjöf, sem almann hefti verið notuð þann í laudi og því séður á Frakklandi, þann

þó kom að því um síðis að þápurar fjálgudu svo, að minnast var að spila aðra
 höfð under og síðan hina þriðju og fjórðu. Þat, að maddelja lozin með fleiri
 höfðum en einni og veimur var kallað að Kontrapuntstera og hét sú Jóhannes
 Ochemlein (f. nál. 1420) sem myndadi reglur þar í fyrstu en mi gelda fyrir
 hinum loðfaldra Kontrapunktis, en Wilhelm Dufay (á lífi um 1400) sá, o. talinn
 er að vera hild fyrsta tóna skald og höfundur að reglum þeim en síðan hófu versu
 viðhafnar vid lag smítina í Norðurlöndum. Þat má þó að réttulagi kallast að
 tóna skaldskapurinn og orgelin sé um aldamótin 1400 búin að ná orkileysi
 fullkomnum, þó það orgelin smertu voru þau fram að þeim tíma en þó fram-
 myndaleg og ófullkomin: ~~Belgíum~~ Belgíumum svo óhyggilega fyrir komid, að
 stórmiðid lid þurfti opst og einatt til þess að gelda notað þá við orgel slattinn. Í. d.
 má nefna, að árið 95'i var byggst orgel eitt: Winchester í Englandi, þat hafði 10
 tóna með 40 þápurum tilheyrandi hvorjum tón (eða 400 þápurum alls, Belgíumir voru
 26 og til þess að troða þat og slá þurfti hvortai meira né minna en 70 manna!

* Árið 1502 var fyrst byrjat að prenda notur og hét sú Ottavio Petrucci frá
 Forambone sem þann þat upp. Áður voru þó ávallt skrifað með letri þó er
 steinnar nefndist sem var mjög ólíkt notaðalagi þó sem mi gildir, einum stryk
 og punktar, ekkast hraddstrijtan letri, skrifað á óstregladum pappírinn fram á 13.
 öld að Franco frá Toln þann uppá því að skrifa noturnar á stryk eða notna streng
 með 3- og 4 strogum, rauðu, grænu, bláum og gulum. Voru þessu stryk ekkast megi-
 legu mörg til þess að lagid komist fyrir á strengnum, voru þeir notna leiklar ^{vínglæðing} ~~þar~~
 og þeir settu frammi á strenginn og forðin upp og niður og þá þó hves ávörðun
 þessum tónlegundin var sem sú og sú hluti, lagsins var í. Eins og kemur af eð
 eru tónlegundir þar sem mi eru mest tilkafar 24 að tón, en hjá ^{23 tónlegundir tveir; þeir og notoll} þessum
 þessum voru þó 84 og eru þar tinnar gombur þessum tónlegundir sem kallast
 eru og tónlegundir 7, sem heitir dotískir, þessum gístir, colískir, lydískir, jonískir

Árið 1470 þann Bernhartur hinn þurfti (frá Venedig) upp Orgelpedalinn

fjálda margu víni, sem gjördu allt sitt til þess at verða korni braut, fogaþana og
 fullkomna og mið séstakl. nefna Orlandus Lassus frá Mons þeirra meðkastan og
 mikil hefartun og ótalmarja sítar s.d. Palestrina (f. 1524) Vanini, Allegri
 og Vittoria, Tomaso Baj, Luca Marenzio og Venosa. En mestri útbreiddis og
 fullkomnum. náði þinn þó gæta 1600 at löneitruvistin var fundin, sem Mozart, Haydn
 Beethoven o. fl. unda frögastir fúris á sinni tíð og loydu grundvöllum undir hver
 áðrum ledur. Það ~~er~~ góði oflangt mál at segja frá þeim hót þessir menn og
 marja adri hafi umid í þarfrí sönglistarinnar og á þveru hátt þeir gerdu það, en
 þess skal at eins getid at auk þeirra mið nefna ^{þenno} Franz Schubert, Ferdinand Ries, Carl
 Löwe, Felix Mendelssohn-Bartholdy, Robert Schumann, Hector Berlioz, Robert Franz,
 Fr. Chopin, Franz Litz o. Gluck, Bach, Händel og Richard Wagner og ótal, ótal
 marja flúri sem um aldur og ofi sáunda sem skínandi stjörnur eru allu heldeu sólin
 á himni sönglistar sögunnar.

Mozart	f. 27. Jan. 1756	;	Salzburg,	d. 5. des. 1791	(35 ára gamall)
Beethoven	f. 17. des. 1770	;	Bonn,	d. 26. marz 1827	(56 ára gamall)
Haydn	f. 1732	;	Rohrau	d. 1809	(77 ára gamall)
Henrich Lütz	f. 1585			d. 1672	(97 ára gamall)
Händel	f. 1694 (í Halle)			d. í London 1759	75 ára — 1